విలువలు

టి. పెద్దిరాజు

సామారంగంచౌక్‌లో సాంబ్రాణి పుల్లలమ్మే సాయిబును మీరెప్పుడైనా చూశారా ? వాడి పేరు మస్తాన్. హాజీ మస్తాన్ కాదు రౌడీ మస్తాన్.

పూర్వాశ్రమంలో పిక్‌పాకెట్ రాకెట్ అనే పిల్చేవారు. అందులో వాడి ప్రజ్ఞా పాటవాలు అలాంటివి.

ఇంత బతుకూ బతికి ఇంటి వెనుక చచ్చినట్టు వీడు పూలమ్మిన చోట కట్టెలమ్ముతున్నాడేమా అని విస్తుపోయి చూశా మొట్టమొదట.

ఐదు పూట్ల నమాజు చేసే ఖాజీ లాగా ఒదివి పెట్టిన గడ్డము.

దర్జీ పని వాని అంగుష్టం లాంటి నెత్తిమీద కపిని. ఒకప్పటి చేతి పని వాని రూపే మాసిపోయింది. జేబులు కొట్టే వాణ్ణి చేతిపనివాడుగా వర్ణించటం వ్యంగ్యంకోసం కాదు.

దాన్ని కళాత్మకమైన వృత్తిగా ఆరాధించాడు. జీవించటం కోసమే దాన్ని ఆశ్రయించాడు. అది అందరికీ సాధ్యం కాదు. అందుకే వాణ్ణి గురించి చెప్పటం.

జ్వాలలు ఎగెయ్యడం చూసాడు. తెల్లవారి ఉదయం అక్కడ బూడిదకూడ లేదు అక్కడ తిరుగుతున్న ఒకవృద్ధసాధువు కొంతమంది పోలీసులువచ్చి ఆ బూడిద తీసుకపోయారని వారిలో కొందరు పోతూ పోతూ ఆ బూడిద తమనుదుట రాసుకున్నారని చెప్పాడు.

సహార్‌కువెళ్ళే సుదీర్ఘమైన మెలికలుతిరిగే రోడ్డువెంబడి ఒక సూటిపాట వయనిస్తుంది. దుఃఖంతో మందంగా ధ్వనించేగొంతు ఆ పాటకు శృతికలుపుతాయి.

"మేం మా విషాదాన్ని వ్యక్త పరచలేం
బారుహీ బారునా బాఘ విషాదంతో దుఃఖిస్తున్నాయి
వినమ్రమైన శిరస్సు దుఃఖాన్నిశ్వాసిస్తున్నది
అందరూ ఏడుస్తున్నారు
మేం మా విషాదాన్ని వ్యక్తం చేయలేం"

పాట సుళ్ళు తిరుగుతుంది. బారునా, బాఘ, బాహున్ మొదలైన గ్రామాల్లోని ముషాహర్ల హరిజనుల చీకటి మురికి ఇరుకు గుడిసెల్లో ఇదేపాట సుళ్ళుతిరుగుతూ ఉంటుంది. వాళ్ళు తమ 'సాధూజీ' కొరకు దుఃఖిస్తుంటారు–

ఆ వృత్తి పట్ల వాడికి కొన్ని ప్రిన్సిపుల్స్ ఉన్నాయి.
స్త్రీలు, పిల్లలు, వృద్ధులు వాని పని పరిధులలోనికి రారు.
పారేసుకున్న పర్సును వాడు ఓరకంటితో కూడా చూడడు.

ఇతరులకు అసాధ్యంగా కనిపించే జటిలమయిన పనులను సునాయాసంగా చేయటం వాడి ప్రత్యేకత.

ఆకు పనిలో వాడికి సాటి పనివాళ్ళు ఆంధ్ర దేశంలోనే కాదు. దేశం మొత్తం మీద అరుదని చెప్తారు నిపుణుడైన సర్జన్. కడుపు కోసి కంతి తీసినంత ఒడుపుగా ఎక్కడో దాచుకున్న సంచిని. ఆకుతో ఆపరేట్ చేస్తాడు. తన వృత్తిలో ఆకుతో అంత అవసరమున్నా ఆయుధాన్ని మాత్రం వాడెప్పుడూ దుర్వినియోగం చేయలేదు.

ఆకును ఆకుగానే చూడాలి. అది చాకు కాదు. వాడి సిద్ధాంతం.

పనిలో దొరికిపోయినప్పుడెవడైనా అకుతో గీరేసి పారిపోవటానికే చూస్తాడు.

మనవాడు తప్పించుకోవట్నానికి వీలులేకపోతే తన్నులైనా కాస్తాడు, స్టేషన్కైనా వెళ్తాడు గాని నియమం తప్పడు.

ఈ విషయంలో అణ్వాయుధాల్ని శాంతి ప్రయోజనాలకే వినియోగిస్తామని వాగ్దానాలు చేసే అగ్ర రాజ్యాల నిజాయితీని శంకించగలమేమొ కాని వాణ్ణి తప్పుపట్టలేము.

మనకు చాదస్తాలుగా కనిపించే వాడి ప్రత్యేకతల్లో విలక్షణమైనది ఒక్కటి ఇక్కడ చెప్పక తప్పదు.

తను కొట్టేసిన పర్సులో పొరపాటున ప్యాస్పోర్టులు, సర్టిఫికెట్లు, రైల్వే టికెట్లు లాంటివి వుంటే వాడు చాలా చిరాకు పడేవాడు. ఈ మనుషులు తమ శ్రమ ఫలితాన్ని ఎలానూ కాపాడుకోలేరు సరికదా కనీసం కాగితం ముక్కలనైనా జాగ్రత్త చేసుకోరే ? అదీ వాడి చిరాకు.

డబ్బు తీసుకుని తిరిగి ఆ పర్స్ కష్టమర్ జేబులో పెట్టే వరకు వాడికి ఊపిరి సలపదు. ఈ పని— కంపోజింగ్లో అక్షరాలని కలిపేయటం లాంటిదయితే!

పిక్పాకెట్లో నెత్తిని నిప్పులు దిమ్మరించుకోవటం లావుంటది.
వాడెప్పుడైనా కుదిరిపోయేది ఇటువంటప్పుడే.

వాడ్ని ఆలిండియా ఫేమస్ చేసింది ఇదే దావు.

ఒకసారి ఢిల్లీ నుంచి కిషన్ గ్యాంగ్‌లో తాంతియా అని టాప్ లీడర్. మనోడ్ని తడవటానికి వచ్చేడు.

ఇద్దరు పనోళ్ళు ఎదురైతే మొదటి చూపులోనే ఒకర్నొకరు తడివేసుకుంటారు.

తన్ను తడవనీక. అవతలోణ్ణి తడివేసినోడు టాప్. వాడ్ని తడపలేక తన్ను తడివించుకున్న వాడు డీన్.

ఒకడ్నొకడు తడివేసుకుంటే అది డ్రా.

ఎవడ్ని ఎవడూ తడపలేకపోతే వాళ్ళు నాసిరకం పనోళ్ళు. పిచ్చోడ్ని తడవాల్సిందే ఇంకెందుకూ పనికిరారు.

తాంతియా సరాసరి మనోడిదగ్గరకే వచ్చి నాకు మస్తాన్ కావాలి అడిగేడు-

తనకోసం వచ్చినోడు పనోడయి ఉంటాడని మస్తాన్ పోల్చాడు.

ఇప్పుడు దొరకడు. కావాలంటే సాయంత్రం కలుపుతాను. అతనితో ఏం పని ? ఎక్కడ నుంచి వచ్చారు ?

ఇతను మస్తాన్ కాకపోయినా పనోడయి ఉంటాడని తాంతియాకి అర్థమైంది.

ఢిల్లీ కిషన్ కంపెనీలో లైన్‌మేన్‌ని. మస్తాన్‌తోనే పని. ఎప్పుడు కలిపితే అప్పుడు పని చూసుకు పోతాను - అన్నాడు.

బహుశా ఇప్పుడే కలవొచ్చు కాస్త చాయ్ తాగుదాంరండి. మాట్లాడుకుంటూ హోటల్‌కేసి నడిచారు. టిఫిన్‌చేసారు. టీ తాగారు. సిగరెట్లు కాల్చిలేదు. వెయిటర్ బిల్లుతెచ్చి బల్లమీద పెట్టాడు. మనం ఎవరితోనయినా టీకివెళ్తే ఏంచేస్తాం నేనిస్తానంటే నేనిస్తానని పోటీపడతాం. ఇక్కడ అలా జరగలా.

మీరివ్వండి అంటే మీరివ్వండి అనుకున్నారు. కాదు మీరే ఇవ్వండి అన్నాడు మస్తాన్.

పాపం తడివినసంగతి తెలుసుకున్నాడు అనుకుని బిల్లివ్వడానికి కౌంటర్ దగ్గరికి వెళ్ళాడు తాంతియా. ఒకజేబులో చెయ్యిపెట్టాడు ఖాళీగా తగిలింది. రెండవ జేబులో చెయ్యిపెట్టాడు హమ్మయ్య తన పర్సు ఉంది. తెరిచి డబ్బుతీయ

బోయి కొయ్యబారిపోయాడు. క్షణంలో తేరుకొని మెరిసే కళ్ళతో మస్తాన్‌వైపు తిరిగి "నువ్వు! నువ్వు!! మస్తాన్‌వి" అరిచాడు తాంతియా. మస్తాన్ బిల్లు ఇచ్చి బయటికినడిచాడు. ఆరోజు తాంతియాతో పోయిఉంటే హాజీమస్తానే అయ్యేవాడేమో.

స్వార్థంకోసం విదేశాల్లో స్థిరపడేలాంటి ప్రసిద్ధవ్యక్తికాడు మస్తాన్.

ఒకసారి మస్తాన్ కుదిరిపోయి జనం చేతిలో కోటాతినేసి, మంచం నేస్తున్నాడని తెలిసింది. కోటా అంటే బాగా కొట్టిఉంటారు. లేకపోతే ఖర్చుకిచ్చారని సరిపెట్టుకునేవాళ్ళు. కీడు శంకించటం నాకు పాడుఅలవాటు. దెబ్బలు మరీ పెద్దవయి వాడేమయినా అయితే భూభ్రమణం ఆగిపోతుందని కాదుగాని, వాడితో ఉన్న సాన్నిహిత్యాన్నిబట్టి వక్కసారి చూసివద్దామంటే వీలుపడటంలేదు.

ఊళ్ళోనన్న మా పేగాని పొరుగూరు పోయినంత పని.

మున్సిపాలిటీ రాజకీయాల పుణ్యమాఅని ఊరికిదూరంగా ఆ కొసని వాడు ఈ కొసని నేను విసిరివేయబడ్డాం గాని, ఇంతకుముందు పక్క పక్క పాకల్లో పెక్కు సంవత్సరాలు కాపురంచేసినవాళ్ళం, విలువలు వేరయినా ఒకేరకమైన వృత్తి చేతిపనివాళ్ళం. మా మురికిపేటలో ఎవరికి ఏ ఆపదవచ్చినా నెత్తిన వేసుకునేవాడు మస్తాన్ ఒక్కడే. సీజనల్ వానలకి మా పేట మునిగిపోయినప్పుడు- ఎండాకాలం రివాజుగా మా కొంపలు తగలపడినప్పుడు- మున్సిపాల్టీ వాళ్ళకు గుబులు పుట్టినప్పుడల్లా మా గుడిసెల్ని పీకి పోగులేసినప్పుడు- మస్తాన్ ఒక్కడూ వందమందిపెట్టుగా పనిచేసేవాడు.

ఇక్కడ ఇంకొకటి చెప్పాలి- ఏ మున్సిపాల్టీకైనా ఇళ్ళుకట్టించిఇవ్వటం ధర్మమైతే- మా మున్సిపాల్టీకి కొంపలు కూల్చటమేపని. మురికిపేటల నిర్మూలనలో భాగంగా వారికి సురక్షితమైన ప్రాంతాలకి మేముతరలివెళ్ళాలి. అదీ ఎన్నికల అవసరాలని బట్టి జరుగుతుంది. ఉదాహరణకి మా పేటలోని ఓట్లన్నీ ఒకపార్టీకే పడేవి. దానికి టౌన్‌లో ఒకసీటు వొచ్చేది. అందుకనిమాకు పునరావాసం ఒకేచోట కల్పించలా. ఊరంతా వెదజల్లారు. ఖాళీ చేయించటానికి వీలులేని పేట్లని రెండు నియోజకవర్గాలుగా పంచినారు. ఇద్దరు జేబు దొంగలు ఒక పర్సుకొట్టేసేరనుకోండి చెరిసమానంగా పంచుకుంటారు. ఇప్పుడు మా టౌన్‌లో రెండుసీట్లూ ఒకేపార్టీ గెలుస్తుంది. ఆ పార్టీ ఏదో మీకు చెప్పక్కర్లేదుగాని ఇంత చేసినా మస్తాన్‌పై ఉన్న ఒకరకమైన అపనమ్మకానికి కారణం మాత్రం చెప్పాలి. కొందరికి వాడు మరీ ఒళ్ళుకాల్చు కుంటాడనిపించేది. ఎందుకంటే సినిమాభాన్ను దృష్టిలో పెట్టుకుని నాటకాలు రాస్తారు. అట్లాగే కౌన్సిలర్ కాదలచుకున్నప్పుడు నీకు సోషల్‌వర్క్ తప్పదు. ఏదీకానప్పుడు వీడికెందుకింత ఇది.

తీరా వెళ్ళిచూద్దునుగదా మంద కాళ్ళకిందపడి నలిగిన బొండీలాగుంది వాడి ఒళ్ళు. తిన్నదెబ్బలేకాక తిండిలేనితనం కొట్టొచ్చినట్లు కనబడుతుంది.

"ఎలా జరుగుతుంది" అడిగా. మాలాంటి సంసారాల్లో మొట్టమొదటి పరామర్శ అదే. "నీకు తెల్వందేముంది. అదేలాగుతుంది బండి" అదే అంటే అతని మూగ భార్య దుర్గ. వాడే మరోప్పుడు చెప్పుకునే దేవుడిచ్చిన పెళ్ళాం. దుర్గను దేవుడిచ్చిన పెళ్ళాంగా చెప్పుకుంటంలో అర్థంలేకపోలేదు. ఒకానొక మత సంరక్షణంలో మసీదు ప్రక్కన కొనవూపిరితో అర్ధనగ్నంగా పడిఉన్న దుర్గను తెల్లవారుజాము నమాజుకెళ్ళిన మస్తాన్ రక్షించుకున్నాడు. ఊహించలేని అత్యాచారానికి గురి కాబడుతూ ఎంతటి భయంకరదృశ్యాన్ని చూసిందో? 'మాటపోయింది' అన్నారు డాక్టర్లు. చేతి మీది పచ్చనిబట్టి పేరు దుర్గగా గుర్తించారు-నిపుణులు.

శక్తిస్వరూపిణి దుర్గాదేవి. ఆ అబలను ఎందుకని రక్షించలేకపోయింది? పుక్కిటిపురాణాల్లోతప్ప దేవుళ్లు ఎవర్నీ రక్షించిన దాఖలాలులేవు. పోతే దేవుణ్ణి రక్షించుకోవటంకోసం మనుషులే పరస్పరం నరుక్కుచస్తారు. వాడు కుదిరి పోయినప్పుడు లైనుమీదకుపోయి రోజులతరబడి పత్తాలేనప్పుడు, దుర్గ తట్టకూలికి పోయి పొట్టపోసుకుంటుంది.

"రివర్సుగేరులో పోవటంవల్లనే జరిగిందికదూ ప్రమాదం" వాడిచాద స్తపు పనికి నా మెకానికల్ పరిభాషని జోడిస్తూ అడిగినదానికి ఔనన్నట్టు తలూపాడు, నిర్వికారంగా.

"చూడు మస్తాన్ జేబులు కొట్టేటప్పుడైనా జేబులో పెట్టేటప్పుడైనా పట్టు బడితే దొంగే. జేబుదొంగపట్ల మనకు జాతీయ భావంఉన్నది. కులమత ప్రాంతీయ భేదాలు లేకుండా ఐక్యంగా ఒంటరిగాడిమీదపడి పోరాడుతాం. అదే జాతీయ భావంతో తిండి దొంగని లంచగొండిని, దళారీ రాజకీయవాదిని చావబాదం. అలాగైతే దేశం బాగుపడున్న అదెట్టాకుదురుద్ది భాయ్! పోలీసుంది ఎందుకూ పిట్టల్ని కాల్చినట్టు కాల్చదూ!"

"అక్కడిదాకా ఎందుకు, ఆరోజు బీట్‌లో మా కనకరాజు హెడ్ ఉంటే నాకం కాపాడుకునేవాడుకాదూ," అన్నాడు.

అదీ నిజమే. పోలీసుల్తో వాడికెప్పుడూ పేచీలేదు. తమ డిపార్ట్‌మెంట్ వాడ్నిగానే చూసుకునేవాళ్ళు తరుచు పట్టుకుపోయి మెడికల్ రిపోర్టుతో హాస్పిటల్‌లో చేర్చి అటునుంచి లైన్‌మీదకు పంపేవాళ్ళు.

ఏ మాట కామాటే చెప్పుకోవాలి. ఇంటికింత పంపే ఏర్పాటుకూడ వాళ్ళే చేసేవారు.

ఆకురౌడీ నాగరాజుగాడి కేసుతో అదీ ఆగిపోయింది. నాగరాజునిలాగే లైను మీదకు పంపితే సరై పోయాడు. వాడు కేడీ నెంబర్ వన్. ఇస్పెషలీ ఆకు రౌడీ కావటంతో ఫీల్డులో విరోధులు కూడా ఎక్కువే. పైగా ఆసుపత్రినుంచి లైన్‌మీద పోయే డూటీలో ఉన్నాడు గనుక గేంగీని కూడగట్టుకోలేక పోయాడు.

ఎంత రౌడీ అయినా సింగిల్‌గా గేంగీతో ఎందాకని ఫైట్ చేస్తాడు. సరై పోయాడు. ఇక్కడ నారుపోసినవాళ్ళు దానికి నీరుపోసినవాళ్లు ఎవరైతే ఉన్నారో వారేకేసును లాయించేసారు. ఆ విధంగా ఒక అదరువు పోయిందని ఏడపక బెడద తప్పిందని సంతోషించాడు పిచ్చిసన్నాసి. పిచ్చితనం కాకపోతే ఏంటి? మీరే చెప్పండి. చేసేపనిలో పొరపాట్లు జరక్కుండా ఉంటాయా? ఐనా అదేమంత తప్పిదమని అసలేం జరిగింది?

ఒకరోజు లైన్‌లో ఉండగా ట్రైన్‌లో ఒక కష్టమర్ తగిలాడు. మనిషి సాదాగానేవున్నా జాగ్రత్తగా వున్నాడు. ప్యాంటు జేబులో ఉన్న చేయిని ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ బయటికి తీయకపోవటంతోనే తెలుస్తుంది- అతని జాగ్రత్త. గంటనుంచి వాచ్ చేస్తున్న మస్తాన్‌కు అప్పుడర్థమైంది. కష్టమర్‌ని ఇంకొకడు ఫాలో అవుతున్నాడని.

ఏ పనిలోనయినా పోటీ ఉండవచ్చునేమోగాని, కూలిసంఘాలలో కూడనట్టు ఇక్కడ పోటీ అసలు పనికిరాదు.

''చూడు తమ్ముడూ కష్టమర్‌ని ఎక్కడినుంచి ఫాలో అవుతున్నావు'' అడిగాడు మస్తాన్.

వీడ్ని ఏలూరులో పాతికరూపాయలకు కొన్నా అన్నాడు కోవర్కర్.

"పార్టీ పెద్దముదురు లాగుంది. లాగించేస్తావా, లాభంతీసుకుంటావా''

ఏభయి రూపాయలకు బేరంచేసుకో కేష్ఇచ్చి కొన్న పార్టీ, ఎంత ముదురంటే తిరుపతిపోయేవరకు చోటుపెట్టలేదు. మస్తాన్‌కు ఒక పక్క అనుమానంతో పాటు పట్టుదలా పెరిగింది.

తిరుపతి చేరేవరకు జేబులో చెయ్యి తియ్యనివాడు, సత్రంలోకివెళ్ళి వచ్చినాక కూడా జేబులో చెయ్యి వుంచుకుంటంతో అనుమానం బలపడింది. జేబులో ఏమన్నావుంటే అది సత్రంలో దాచుకు రావచ్చుగా?

ఇంకొక్క క్షణం వృధాచెయ్యదలుచుకోలేదు. డైరెక్టుగా పార్టీతోనే "చూడు భాయ్ చాలా సేపునుంచి చూస్తున్నాను, చెయ్యిజేబులోనే వుంచుకున్నావ్. దానికేమయ్యింది?

"గేర్ వీల్సులోపడి నలిగి పోయిందండి" అని నజ్జునజ్జుఅయి పంగలకర్రలా తయారయిన చెయ్యి చూపించాడు.

అతన్ని చూస్తే చాలాజాలివేసింది మస్తాన్‌కు. "చూడుబాబు, ప్రమాదానికి నీవేంచేస్తావ్. దాన్ని అలా దాచినందువల్ల ఇంకాప్రమాదం. నేనుకాబట్టి, సరి పోయింది అదే నాగరాజు గాడిలాంటోడెవడైనా మనిషిని సరిచేసయినా పనిచేసుకు పోవటానికే చూస్తాడ"ని చెప్పాడు.

"అలాగేనండి, మీరెవరండీ" అని అడిగినపార్టీకి–

"నిన్ను యాభయిరూపాయలకి కొన్నవాణ్ని" అని చెప్పివచ్చేసేడు మస్తాన్.

ఆ వచ్చినవాడు మూడురోజులదాక మనిషికాలా. అడవిలో వేట జీవనాధా రంగా బ్రతికేవాడు గురి కోల్పోయినంత గిజగిజలాడేడు. శిఖండిని చూసిన భీష్మాచార్యుడిలా తిరిగి లైసుమీదకు పోనని భీష్మించుకున్నాడు. వాణ్ని మార్చటం సాధ్యంకాదని తెలిసి ఆఖరి ప్రయత్నంగా చెప్పిచూసా.

"అరే భయ్యా! నీవెవ్వరికీ ద్రోహంచెయ్యలేదు. చిన్న పొరపాటు పడ్డావని వృత్తికి నీళ్ళువదులుకుంటే బ్రతుకుదెరువుమాట ఎలావున్నా వృత్తిధర్మాలేంకాను? ఎవరుచేసే పనివారు సవ్యంగా చేయటంకన్నా దేశసేవ లేదంటారే! ఒకనిర్దోషి ఉరికి కారణమైన లాయరుగాని, ఆపరేషన్ చేసి కత్తిని కడుపులో ఒదలేసి కుట్టేసిన డాక్టరుగాని, ప్రజలిచ్చిన అధికారాన్ని స్వప్రయోజనం కోసం దుర్విని యోగం చేసి నియంతృత్వాన్ని చలాయించిన రాజకీయవాదులుగాని, నెత్తిని చెంగేసుకుని పోతున్నారా? రెట్టించి దేశసేవ చేయటంలా?"

అప్పుడు వాడు తీక్షణంగా నామొహంలోకి చూస్తూ అన్నమాటలు ఇప్పటికీ నా చెవుల్లో గింగురుమంటున్నాయి.

వాళ్ళు గొప్పవాళ్ళు, డబ్బున్నవాళ్ళు, వాళ్ళకు కావలసింది ఇంకా ఇంకా డబ్బు– మనం పేదవాళ్ళం, మనకుకూడా నీతిలేకపోతే దేశంగతి ఏం కాను!

సృజనకు మనియార్డరులు పంపేవారు మనియార్డరు కూపన్ మీద విడివిడి అక్షరాలలో తమ అడ్రస్ వివరంగా రాయాలి–డబ్బు ఎందుకు పంపుతున్నదీ స్పష్టంగా తెల్పాలి.

—సృజన